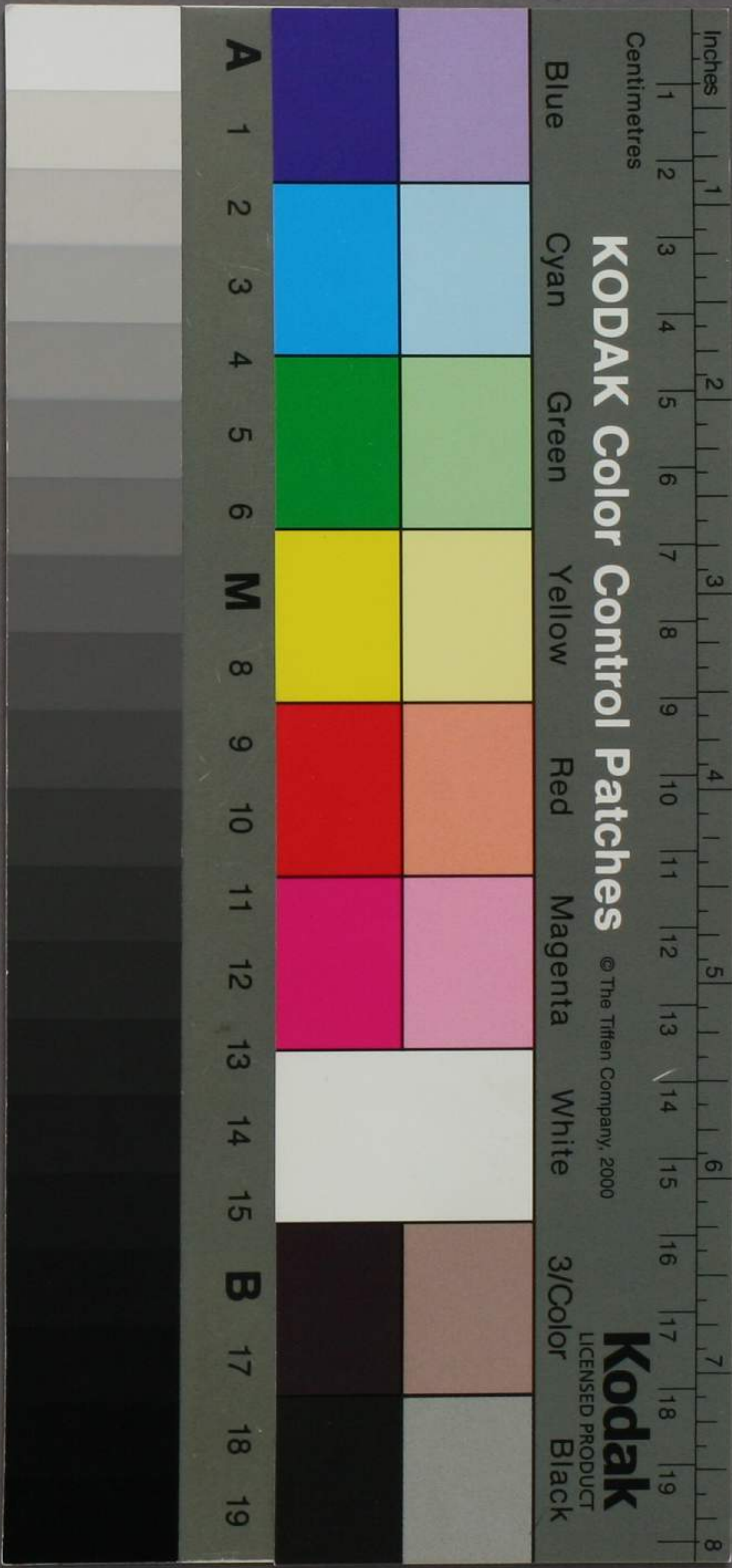

洋学文庫
文庫8
C 1176

KODAK Color Control Patches © The Tiffen Company, 2000

Kodak
LICENSED PRODUCT
Black

文庫 8
C 1176

BESCHRYVING
DER
VEERKRACHTIGE HARZ
VAN
CAYENNE,
EN VAN DERZELVER GEBRUIK IN DE
HEELKUNDE.

BESCHRYVING
DER
VEERKRACHTIGE HARS
VAN
CAYENNE,
EN VAN DORSELVEN GEBRUIK IN DE
HEELKUNDE.

Beschrijving der
Veerkragtige Hars
van
Cajenne,
En van dorelven gebruik in de
Heelkunde

Dit Hondertling voortbrengtel der Natuur
vind men in verscheiden deelen van Zuid-Amerika
en Asia, gelijk ook te Cayenne, Eene fransche volk
planting. Het word van de yndiaenen suotdanc
genoemd, en is 14 sup ener boom, welke bij hen
den naam draagt van fere, en vooral groeit
in de Bosschen van Quito, ter plaatse waar men
Smaragden ^{of} verkuumeld. De inwooners maak
en van de hars Zelde, fakkelij, welken $1\frac{1}{2}$
duim dik, en 3 voets lang zijn. Deeken,
die Hondert pit, ontrent 2 1/2 duisen bran
den, gesken en Goed liert, maar zijn moei
lijk om te doen ontvlammen. In de pro
vin

in de Quito delph, wondt daer van een
Loort van Linnen bereid, dat ^{van} het helpe
gebruik is, als ons gewast linnen; en, zoostien
als elden, verscheiden katten-geneesdragen,
welken zoo gemaklijk zijn, als bijzonder.

Een ander vadenland deelen boom, is de
oeden van Rivier der Amazoonen. hier wo,
voren uit derselver kars, door de indienen
laetden gemaakt, welken ^{oo} vindingbaer zijn
voor het water, en, in de Rook gehungen,
de gedaante van leder krygen.

Te omagus delph, in het vaste land
van america, bereid men 'er van peer,
wichte pleseren, van welkers huls een
kauten buis gedyt word, in die, met
water, of enig ander voyt, gevuld zij,
inde, naar believen door drukking kunng
ontleedigt worden. Sulc een pleser
met warm water gevuld, word een
iegeijk gegeven bij de maaltijd, om daer
van, naar verbeding gebruik te maaken.
De pontageeten, liende deete gewoonte
der

Der ynkunders, hebben van de boom, die deete
kars bevat, den stam gegeven van bois
de seringue.

Deete boom, die zeer hoog en reyt
is, heeft wyders geene takken, of bladen, als
een kleine kroon aan deshelst toppunt.
De doorsnede van de grootste den helven,
is omtrent 2 voeten. haare bladen zijn ge,
lijk aan die van de Manioc. De vrucht is
drie hoekig, en heeft veel oven ienkomst
met de Palma christi. In ieder vrucht zijn
drie pinten beslooten, welker gedaante
vrij gelijk is aan die der amandelen, als
deeken, tot poeyer genreeven, in water
gekookt worden, geventhe eene vette olie,
waar van Lier de yndianen, in plaats
van oter, bij hunne spijten bedienen. het
hout deeter boom, is zeer licht, en word
hierom gebruik tot bisden, en versdei,
den indene Luken.

De wichte, op welke het melkugtig sap, of
de kars deeter boom, daer uit getrokke
wont, is de volgende. Men waert den
voe

Wroet der boom mel af, doet verspreiden
inlevingen in den bast, en pluuft om,
iddelijk beneden dekelven, een pijp, of blad
om het uitvloeyend vocht in eenig duar
onder gesteld vat te leiden. Men bestrij,
"kt vervolgens met dit sap verspreiden wand,
"en vormen, bij voorbeeld van een fles en
Dingeliken, en hangt, dit geduur tijnde,
dekelven in een zwaare rook, tot het ge,
heel eene geete klein gekneegen heeft.
als dan word de vorm, noer eens op ge,
"lijke wijze bestreeken, en het een en
anden tot zoo lunge kenhaul, dat de
hans eene veroorlijke sterkte gekneegen
heeft. de vormen eindelijk worden ver,
brooken, en de wande, van het hand,
"agtig vat, met water afgewassden.

De eigenschappen der hans, sijn heer
"ling, en verschillen daer in van die allen
andere hans, dat deete eene heer ver,
"quaende uitrekking toe laat, in nu de,
"helve, sijn weder gereeljk in haare vro,
"rige gedaante hersteld. Naamkenrige

proeven daeren broten, hebben doen sien
datte eens tot eenen heer een trap van
vastheid gebruyt sijnde, waar in wij
dekelven knygen, niet ontbindbaar is
in Water, kanten, brandende Geesten,
huivene olien, of de melkagtige sappen
onten planten, maar alleen in eene af,
"lenjante spiritus aethereus proberii.
lookend water, of eene warmte van 20:
30: graaden op de schaal van REAUMUR,
en van 77:77, op die van FAHRENHEIT, maakt
dehelve zeer zagt en handelbaar, doch even,
"needig van den trap haaren vastheid, die
niet altoos verheld is. tot poejen kan te
op geenelike wijze gewreeven worden. de
geringste koud is voor dehelve gevoelig:
de Zonnestralen integendal, hebben
voer op geen de minste uitwerking.

Alles wat ik tot hier toe geteget hebbe, is
merendeels ontleend uit de bescrijvingen
deeter hans, en van de boom uit welke de,
"helve voortvloed, door de heeren LA CON,
DAMINE, MACQUER, en THEDEN, waar van
de eerste bevat is in de Historie de saint

Dominique van CHARLEVOIX, Zoo wel als in
de Memoires de l'Academie Royal des Sciences
anné 1745; de tweede, in dezelvde memoires
anné 1768; en de laatste in Eenen afkonden,
lyken brief aan den Hoogleeraar RICHTER
te Göttingen, mij door den heer beroemden heer
VAN DOEVEREN medegedeeld.

Wat het heilkundig gebruik betreft dees
kans, dees is zeer groot, en verdient alle onte
oplettendheid. MARGUER, Door HERRISSANT hier om,
strent onderzocht heeft het eerst voorgesteld om
Daar van blygbaar sathetens te maaken, en
is hierin van den heer THEDEN nagevolgt.
Beider handelwijze egten is verskillend, en die
der laatste, beter dan der eerste. Ik zal eerst
elk denzelver met de eigen woorden dier sathetens
mededeelen; dan de onvolkomenheden
daar van aantoonen, en eene beter manier
voorstellen; eindelijk zal ik enige andere
Wenttuigen aanwijzen, welken uit dees
kans kunnen bereid worden, en van geen mij
ander nits sijn dan de voorigen.

Alvorens egter moet ik aenmerken, dat
de sathetens kans, zoo als dezelve ont door
de pontugetten wordt toegelonden, en mij door
on

onken grooten Geneesmeester den HOVIUS
is ter hand gesteld, in diens stnekken taal
tot berijking deeser voymerken, in de
spiritus aethereis frobenii moet ont,
bunden sijn; dat dees geest, zoo als he
gewoonlijk bereid wordt, hier toe onven,
moogend is; dat dezelve ondermaal moet
overgehaald worden, en van dees over h,
wa ling, it eerste Onke van elk pond, sathetens
yts goed is; gelijk ook, dat de geest, tot dees
overhauling gebruik, buiten gemeen sterk,
en van de meest geconcentreerde Olijum
vitrioli, en de zuiverste Alcohol vini
moet bereid sijn. Ik ben dees aenmer,
kingen verschildigt, gedeeltelyk aen den
heer Theden, gedeeltelyk aen onken heer
beroemden Stads apotheker en Inspector
Collegii Medici, den heer TIMMER, wien
ik opentlyk, voor sijnre belunglooshe en veny.
pligtende poogingen ten dees oplyte,
mijne dankbaarheid betuige.

De heer MARGUER, sprekende van het
nits, dat dees kans in 4 gemeene leiven
zoude kunnen toe brengen, heyt:

De helpe vult heid, veerkragt, en weerttaen
buisheid aande werking van het water, der
Lueren, van de brandewijn, en verscheiden ande
ere ontbindmiddelen, stellen ons in staat, om
duur van buigbaare, en veerkragtige bui
ten te maaken, welken van veel nut kunnen
zijn in de werktuigkunde. De heer HERISSANT,
die deete helpe hant in de Essentia Terenbin,
trinna ontboden hand, heeft voorgesteld,
om duur van fatretens te versuandigen,
welken, indien te anders alle versierte huud,
nigheiden hebben, den lydent hekenlyk, welken
in het ongelukkig geval zijn om duur van get
ruik te moeten maaken, veel meer gemak Roy
den toe brengen dan de metaalen. Het talrijk v
olk dat de oevens bewoond van de Rivier der
amakoonen, bedient hier van deete hant, als
ze noch de gedwante heeft van melk, ter ber
heid van verscheiden geneesdrapen, als
bekers, flespen, spuiten, lueren, en
dengeliken, die allen zeer aartig berent
zijn. het gebruik hien toe voren; gemaakt
van

Mr. doctoer en kuyndiger

W. Joân

steentien

Handwritten text, possibly a list or notes, written vertically in cursive script.

